

# ІСТОРІЯ ДЕРЖАВИ І ПРАВА

УДК 340.134:341.7:327](477.8)"1918/1923"(091)

## ДИПЛОМАТИЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ ЗАХІДНО-УКРАЇНСЬКОЇ НАРОДНОЇ РЕСПУБЛІКИ: ІСТОРИКО-ПРАВОВІ АСПЕКТИ

*Ігор Бойко\**, *Борис Тищик\*\**, *Іван Ковальчук\*\*\**, *Максим Стригун\*\*\*\**

*\*Львівський національний університет імені Івана Франка,  
вул. Університетська, 1, Львів, Україна, 79000,  
e-mail: igor.boiko@lnu.edu.ua  
ORCID ID: 0000-0001-8444-6787*

*\*\*Львівський національний університет імені Івана Франка,  
вул. Університетська, 1, Львів, Україна, 79000,  
e-mail: borys.tyshchuk@lnu.edu.ua  
ORCID ID: 0000-0002-3749-9613*

*\*\*\*Вінницький національний технічний університет,  
вул. Хмельницьке шосе, 95, Вінниця, 21021,  
e-mail: ivankovalchuk@vntu.edu.ua  
ORCID ID: 0009-0007-7467-5317*

*\*\*\*\*Львівський національний університет імені Івана Франка  
вул. Університетська, 1, 79000, Львів, Україна  
e-mail: maxim.strigun@gmail.com  
ORCID ID 0009-0000-6799-7843*

Розкрито особливості дипломатичної діяльності Західно-Української Народної Республіки (ЗУНР) у 1918–1923 роках, її основні напрями, здобутки та причини невдач. Проаналізовано міжнародний контекст, у якому діяла українська дипломатія, зокрема вплив держав Антанти, Польщі та інших суб'єктів міжнародних відносин. Особлива увага приділяється участі ЗУНР у Паризькій мирній конференції та діяльності закордонних дипломатичних місій.

Зазначено, що важливе завдання покладалося на дипломатичну діяльність ЗУНР, яка була важливою складовою її державотворчого процесу та боротьби за міжнародне визнання в умовах післявоєнного переділу Європи. Вона розгорталася у складному геополітичному контексті, зумовленому наслідками Першої світової війни та формуванням нової системи міжнародних відносин. Головною метою зовнішньої політики ЗУНР було досягнення міжнародного визнання державної незалежності, забезпечення територіальної цілісності, заручення підтримкою великих держав у протистоянні з Польщею, налагодження політичних та економічних зв'язків з іншими державами та ін.

Наголошено, що дипломатичні делегації ЗУНР намагалися довести право українців на самовизначення та державну незалежність. Основною метою було визнання державності та запобігання передачі Галичини як споконвічної української території до складу Польщі. ЗУНР створила дипломатичні місії у низці європейських держав, зокрема в Австрії, Німеччині, Угорщині, Чехословаччині, Італії та інших державах. Ці місії виконували функції представництва інтересів держави та пошуку міжнародної підтримки. Насамперед, керівництво ЗУНР намагалося використати дипломатичні засоби щодо визнання західним світом Української держави і виходу з міжнародної ізоляції.

Показано, що важливим напрямом дипломатичних зусиль ЗУНР була участь у роботі Паризької мирної конференції, яка стала ключовим міжнародним форумом, на якому

вирішувалася повоєнна доля Центрально-Східної Європи після Першої світової війни. Одним із важливих, хоча й не першочергових, питань порядку денного був статус Західно-Української Народної Республіки. Представники ЗУНР прагнули використати конференцію для міжнародного визнання своєї держави та легітимації контролю над територією ЗУНР. Діяльність делегації ЗУНР на Паризькій мирній конференції мала особливе значення. Українські дипломати подавали меморандуми, проводили зустрічі з представниками великих держав та намагалися вплинути на рішення щодо Галичини. Українська делегація апелювала до принципу національного самовизначення, проголошеного Вудро Вільсоном у його «Чотирнадцяти пунктах». Основними аргументами делегації ЗУНР були етнічна більшість українського населення у регіоні; право української нації на створення власної держави; нелегітимність польських претензій на Галичину та ін. Незважаючи на аргументацію української делегації, провідні держави Антанти, зокрема Франція та Велика Британія, зайняли пропольську позицію. Польща розглядалася як важливий елемент системи стримування більшовизму в Європі.

Зазначено, що особливу роль відігравала підтримка Польщі з боку Франції, яка бачила в ній стратегічного союзника на сході. У ході Паризької мирної конференції було ухвалено низку тимчасових і компромісних рішень. Так, результатом Паризької мирної конференції стало прийняття рішення, за яким у 1919 р. Галичину як історичну українську територію передано під тимчасову адміністрацію Польщі; передбачалося надання регіону автономії; остаточне рішення відкладалося на майбутнє. У 1923 р. Рада послів Антанти остаточно визнала Галичину частиною Польщі, що означало дипломатичну поразку ЗУНР та її дипломатичних делегацій. Поразка ЗУНР на Паризькій мирній конференції була зумовлена низкою чинників, зокрема відсутністю єдності українського політичного представництва; слабкістю міжнародної підтримки; геополітичними інтересами великих держав; військовими поразками ЗУНР у війні з Польщею; страхом Антанти перед поширенням більшовизму тощо. Попри негативний результат, участь ЗУНР у Паризькій мирній конференції мала важливе значення, зокрема українське питання було винесене на міжнародний рівень; сформовано досвід дипломатичної боротьби; закладено підґрунтя для подальших міжнародних ініціатив українців.

*Ключові слова:* дипломатична діяльність, дипломатичне представництво, спеціальні місії, міжнародні відносини, Паризька мирна конференція, українська державність, Галичина, ЗУНР.

DOI: <http://dx.doi.org/10.30970/vla.2026.82.056>

**Постановка проблеми.** У сучасних умовах війни росії проти України посилену увагу привертає вивчення історичного досвіду українського державотворення. Врахування історичних уроків є важливим в умовах сучасних геополітичних викликів та боротьби України за збереження суверенітету і територіальної цілісності. Значний інтерес викликає дипломатична діяльність Західно-Української Народної Республіки (далі – ЗУНР), яка є важливим, але недостатньо дослідженим аспектом українського державотворення початку ХХ ст. В умовах розпаду імперій після Першої світової війни та формування нової системи міжнародних відносин українські політичні еліти були змушені діяти в складному геополітичному середовищі, де їхні інтереси часто ігнорувалися провідними державами світу. Особливу актуальність становить історико-правовий аналіз ефективності дипломатичних зусиль ЗУНР у контексті рішень Паризької мирної конференції, де визначалася післявоєнна карта Європи. Незважаючи на активну роботу українських делегацій, питання міжнародного визнання ЗУНР залишалося невирішеним, а її території стали об'єктом суперечок, зокрема в умовах польсько-української війни. Проблема полягає у з'ясуванні причин обмеженої результативності дипломатичної

діяльності ЗУНР, зокрема, чи була вона зумовлена внутрішніми чинниками (недостатня координація, брак ресурсів, політичні суперечності), чи переважно зовнішніми обставинами (позиція великих держав, геополітичні інтереси Франції, Великої Британії, США та інших). Також потребує уточнення роль дипломатичних місій ЗУНР у формуванні міжнародного сприйняття української державності та їхній вплив на подальші процеси боротьби за державну незалежність України.

Вивчення дипломатичних зусиль ЗУНР дозволяє глибше зрозуміти механізми міжнародного визнання нових держав, особливості ведення переговорів із провідними світовими державами, а також роль міжнародних організацій у вирішенні територіальних і політичних конфліктів. Особливого значення ця тема набуває у контексті сучасних міжнародних процесів, коли Україна активно використовує дипломатичні засоби для зміцнення своїх позицій на світовій арені. Крім того, науковий аналіз діяльності дипломатичних місій ЗУНР, їхніх досягнень і прорахунків сприяє формуванню цілісного уявлення про історичні передумови сучасної української дипломатії. Це дозволяє не лише переосмислити національний історичний досвід, а й визначити можливі напрями удосконалення зовнішньополітичної стратегії сучасної України. Історико-правове дослідження дипломатичної діяльності ЗУНР є актуальним і з наукового, і з практичного погляду, оскільки воно сприяє глибшому розумінню історії міжнародних відносин України та надає цінні історичні уроки для сучасної дипломатичної практики.

**Мета дослідження** – проаналізувати історичний досвід дипломатичної діяльності ЗУНР, визначити її основні напрями, інструменти та результати в контексті міжнародних відносин 1918–1923 рр.

**Стан опрацювання проблематики.** Проблематика дипломатії ЗУНР висвітлюється у наукових працях українських істориків та правників, зокрема О. А. Вівчаренка, П. П. Гай-Нижника, М. М. Гуцуляка, М. С. Держалюка, О. Ю. Карпенка, М. М. Кобилецького, О. Я. Красівського, М. В. Кугутяка, В. С. Кульчицького, М. Р. Литвина, М. Лозинського, М. І. Луцького, С. А. Макаруча, К. Є. Науменка, О. Й. Павлишина, О. С. Рубльова, Я. Соляра, М. І. Стахіва, О. М. Субтельного, Б. Й. Тищика, М. Д. Чубатого, Л. П. Шанковського та ін., які акцентували увагу на міжнародному становищі Галичини, ролі тогочасних провідних держав та діяльності українських дипломатичних місій. Проте низка історико-правових аспектів, зокрема ефективність дипломатичних стратегій ЗУНР, потребує подальшого історико-правового аналізу.

**Виклад основного матеріалу.** Як відомо, Західно-Українська Народна Республіка була проголошена 1 листопада 1918 р. після розпаду Австро-Угорської імперії. Її проголошення збіглося з формуванням нової системи міжнародних відносин у Європі після завершення Першої світової війни. У цей період на світовій арені активну роль почали відігравати Сполучені Штати Америки, які у квітні 1917 р. вступили у війну на боці Антанти, а президент Вудро Вільсон виступив прихильником укладення справедливого миру і реалізації права народів на самовизначення. Зокрема, у посланні президента до Конгресу США було викладено відомі на весь світ програмні «14 пунктів» щодо укладення миру та післявоєнної перебудови Європи. Головними тезами програми були такі: кожен народ має право вибирати собі таку владу, під якою хоче бути; малі держави і народи мають таке ж саме право на повагу свого суверенітету і територіальної недоторканності, як і великі та сильні народи; світ має бути звільнений від будь-якої загрози порушення миру через напад чи неповажання прав народів. Тож не випадково державно-політичне керівництво ЗУНР побачило у президенті і в країні, яку він представляв, опору для української державності, надію на її визнання

західними державами. У пункті 10 програми, на який особливо великі надії поклала політична еліта народів, що перебували у складі Австро-Угорської імперії і боролися за своє визволення та утворення самостійних держав, справді йшлося про можливість їх майбутнього самовизначення. Однак, як виявилось насправді, не малося на увазі негайний поділ цієї імперії на окремі держави. Навпаки, у президентському посланні було чітко зазначено: «Ми зовсім не бажаємо опорочувати або змінювати Австро-Угорську імперію... Ми повинні сказати самі собі, що не хочемо яким-небудь шляхом завдати шкоди Австро-Угорщині або здійснювати в ній будь-яке перегрупування» [9, ст. 266]. Отож, попри проголошення принципу самовизначення народів, провідні держави не поспішали підтримувати розпад імперії. Водночас територія Галичини стала об'єктом претензій з боку Польщі, що призвело до польсько-української війни. У цих умовах дипломатія ЗУНР була спрямована на досягнення міжнародного визнання та забезпечення підтримки великих держав.

Важливе завдання покладалося на дипломатичну діяльність ЗУНР, яка була важливою складовою її державотворчого процесу та боротьби за міжнародне визнання в умовах післявоєнного переділу Європи. Вона розгорталася у складному геополітичному контексті, зумовленому наслідками Першої світової війни та формуванням нової системи міжнародних відносин. Головною метою зовнішньої політики ЗУНР було досягнення міжнародного визнання державної незалежності, забезпечення територіальної цілісності, насамперед щодо Галичини як споконвічної української території, заручення підтримкою великих держав у протистоянні з Польщею, налагодження політичних та економічних зв'язків з іншими державами та ін.

Дипломатичні делегації ЗУНР намагалися довести право українців на самовизначення та державну незалежність. Основною метою було визнання державності та запобігання передачі Галичини до складу Польщі. Наслідком активної зовнішньополітичної діяльності ЗУНР стало відкриття дипломатичних посольств в Австрії, Угорщині та Німеччині й дипломатичних представництв у Чехословаччині, Канаді, США, Бразилії, Італії та інших державах. Ці спеціальні дипломатичні місії виконували функції представництва інтересів держави та пошуку міжнародної підтримки. Насамперед керівництво ЗУНР намагалось використати дипломатичні засоби щодо визнання західним світом Української держави і виходу з міжнародної ізоляції. Зовнішньо-політичну службу ЗУНР очолював М. Лозинський, який брав активну участь у найважливіших дипломатичних переговорах у Галичині та Парижі (Франція). Вже 1 листопада Українська Національна Рада (далі – УН Рада) як представницький орган ЗУНР спробувала розіслати телеграфом у різні країни ноти. Проте, як стверджує провідний український історик Микола Литвин, «засоби зв'язку західних держав відмовилися вступати у будь-які контакти з урядом держави, якої не існує» [2, ст. 258]. Врятувати ситуацію вдалося завдяки шведському урядові та його посольствам, які передали державам світу ноти президента УН Ради Є. Петрушевича, зокрема і до Києва, в австро-угорське посольство та ін. А вже 21 листопада посол Української Народної Республіки у Швейцарії Є. Лукасевич вручив послові США ноти гетьманського посла у Відні В. Липинського до Польської ліквідаційної комісії у Кракові з протестом проти фальсифікації подій у Львові польськими політичними діячами. У цій ноті В. Липинський наголошував, що українці в Галичині утворили свою державу згідно з принципами самовизначення націй, проголошеними президентом США В. Вільсоном [5, ст. 45]. Протягом наступних місяців керівництво ЗУНР неоднора-

зово апелювало до країн Заходу, посилаючись саме на «14 пунктів» В. Вільсона і загрозу поширення радянсько-більшовицької влади, покладаючи найбільші свої надії на Вашингтон, авторитет якого у світі швидко зростає.

Українська Національна Рада 26 жовтня 1918 р. надіслала свою першу дипломатичну ноту безпосередньо президенту США В. Вільсону, яка була першим дипломатичним документом. Нота розпочиналася повідомленням про утворення 19 жовтня 1918 р. Української держави на землях Австро-Угорщини, населених українцями. Далі йшлося про те, що 18 жовтня 1918 р. державний секретар США звернувся з нотою до МЗС Австро-Угорщини із повідомленням, що їй відмовлено в участі в мирних переговорах, натомість запрошуються чехословаки, південні слов'яни і поляки, і що чомусь «тільки ті народи мають право рішати про свою долю» [9, ст. 269–270]. УН Рада звертала увагу президента на те, що Державний департамент США випустив з уваги чотири з половиною мільйонний український народ, і що «ця різниця між народами імперії неміло нас вразила», оскільки це суперечить ідеї самого президента США про право на самовизначення усіх культурних націй, як і щодо створення союзу вільних народів і тривалого миру в Європі на підставі національної і демократичної свободи. З огляду на це «український народ має тому певну підставу думати, що може примістити і до себе проголошені Паном Президентом права на самоозначення» [9, ст. 270]. Далі у ноті подавалися найважливіші етапи з історії державності української нації від часів Києво-Руської держави та її спадкоємиці Галицько-Волинської держави. Зазначалося, що український народ був позбавлений державності агресивними, міцнішими сусідніми державами, його «будучина ще непевна, його тяжко і немилосердно гноблять його національні вороги поляки і мадари». Повідомлялося про територію проголошеної 19 жовтня 1918 р. Української держави, національний склад населення. У ноті викладено чітку позицію Української держави в галузі міжнародних відносин, зокрема жити в мирних, приязних стосунках з усіма сусідніми народами, зокрема з польським. Підкреслювалося, що тільки розмежування території за етнографічним принципом, створення окремих суверенних держав для кожного народу може забезпечити тривалий мир. У ноті застерігалось право західноукраїнських земель на об'єднання з Наддніпрянською Україною в єдиній Українській державі, що відповідало б прагненням всього українського народу, а також право мати «своїх власних заступників на загальній мировій конференції, щоб бути в силі вповні в цілості виконати право самовизначення українського народу» [9, ст. 270]. Наприкінці ноти зазначалося: «Прохаємо Вас, Пане Президенте, прийняти воскресіння нашої держави до ласкавого відома і взяти демократичний народ України, що перейшов стільки тяжких іспитів, під свою могутню опіку» [9, ст. 270]. Офіційна реакція президента США на цю та інші ноти і звертання керівників ЗУНР була (і залишається донині) невідомою, жодної відповіді отримано не було, прохань не враховано.

Аморальною була діяльність польських дипломатичних та військових делегацій за кордоном, які розгорнули «тотальну антиукраїнську пропаганду, вдаючись до відвертих наклепів на українців» [2, ст. 258]. Вже через кілька днів після проголошення ЗУНР Польський національний комітет у Парижі розповсюдив повідомлення, в якому кваліфікував взяття влади українцями у Львові як акцію «австро-німецького війська» та «австрійську інтригу». Українську державу (до речі, її назву «ЗУНР» не вжито в жодному польському документі) та її парламент і уряд називали «збіговиськом авантюристів», а понад 100-тисячну Галицьку армію «українськими» чи «хлопськими бандами», які мордують та грабують бідних і

нешасних польських громадян. Представники тогочасних польських делегацій всіляко намагалися переконати керівників західних держав, що Галичина – це історичні, корінні польські землі, а, по-друге, що проти поляків там воюють «хлопські», «більшовицькі» банди [8, ст. 498]. Отож за допомогою політичного шантажу Польщі вдалося отримати велику фінансову, військово-технічну та дипломатичну підтримку країн Антанти і добитися прихильного ставлення більшості «паризьких миротворців». Це було серйозною перешкодою для дипломатичної діяльності ЗУНР.

Спеціальну дипломатичну місію ЗУНР взагалі довгий час тримали далі від Парижа (де засідала Паризька мирна конференція), у Відні, адже французька влада не надавала їй візи для приїзду у Франції [8, ст. 498].

Зовнішньополітична діяльність керівництва ЗУНР була спрямована на протидію викривленням щодо статусу Галичини. Дипломатичні аргументи ЗУНР про те, що Галичина є споконвічною українською територією з переважно українським населенням, були обґрунтованими, проте їх не взяли до уваги західні політичні діячі. У своїй позиції щодо українського народу вони керувалися принципами, далекими від демократизму, гуманізму, справедливості та права націй на самовизначення. До того ж із документів Паризької мирної конференції складалося враження, що керівники Антанти мали доволі поверхневе уявлення про українські землі, державу та її народ. Очевидно, не дала результатів і декларація-звернення до президента В. Вільсона, ухвалена «Українським сеймом США», який відбувся 14–16 січня 1919 р. у Вашингтоні та надіслав президентові документ, подібний за змістом до ноти Української Національної Ради ЗУНР [9, ст. 291].

Невдовзі зовнішньополітична активність керівництва ЗУНР значно зросла. У листопаді–грудні 1918 р. було відкрито в іноземних столицях 15 дипломатичних представництв та місій. Для протидії польській шовіністичній пропаганді у європейських засобах масової інформації наприкінці 1918 р. у Відні відкрилась Українська пресова служба (УПС). Працівники служби підтримували постійний телефонний, радіо та авіа зв'язок із краєм, вміщували в європейській пресі матеріали про ЗУНР. За їх участю було підготовлено і видано англійською та французькою мовами кілька брошур: «Українці і війна», «Війна на Україні і більшовизм», «Чому йде у Східній Галичині війна між українцями і поляками», «Українці і мирова конференція» та ін. УПС організувала пресконференції і чаювання для іноземних дипломатів і журналістів тощо [2, ст. 259].

Оскільки Антанта не мала в цьому регіоні своїх представників і військових частин (найближчою була французька місія у Румунії (в Яссах), то щоб ознайомитись з ситуацією у Польщі та Українській Галичині й підготувати рекомендації для Верховної ради в Парижі, в рамках Мирної конференції 29 січня 1919 р. було утворено комісію у польських справах під головуванням французького дипломата, колишнього посла Франції у Берліні Жюля Камбона. Крім того, було утворено і скеровано до Варшави міжсоюзну місію на чолі з колишнім військовим міністром Франції, послом у Росії Ж. Нулансом. До місії входили генерали А. Ніссель (Франція), А. Картон (Англія), Ф. Кернан (США), Р. Лонген (Італія) та ін. Водночас була сформована велика військово-розвідувальна й дипломатична місія (70 осіб) у справах українсько-польського конфлікту під головуванням французького генерала Ю. Бартелемі [7, ст. 688]. Вона працювала в Польщі і Східній Галичині майже два місяці. Як бачимо, всі ці антантівські структури (комісії та місії) очолювали представники Франції, що особливо прихильно ставилися до Польщі.

У Галичині перебували й інші представники країн Антанти. Так, вже у середині листопада 1918 р. прибув до охопленого боями Львова із Ясс член

французької місії поручник Віллем. Він не мав жодних офіційних повноважень, але знайомився зі ситуацією і брав участь в українсько-польських переговорах щодо перемир'я 18–20 листопада 1918 р. З Ясс до Тернополя 13 грудня 1918 р. прибули члени англійської місії капітан Джонатан і поручник Бідерман. Як писала газета «Вперед», вони хотіли довідатися про «відносини і настрої у нашій державі». Через кілька днів до Львова (який перебував вже під контролем польського війська) прибув британський військовий аташе полковник Г. Вейд. Окрім польського командування у Львові, він зустрічався з українськими військовиками, зокрема з полковником Галицької армії І. Омеляновичем-Павленком. Потім він відбув у Варшаву, де вів переговори з Ю. Пілсудським, І. Падеревським і начальником Генштабу С. Шептицьким (рідним братом митрополита Андрея Шептицького). Г. Вейд обіцяв полякам поставки воєнних матеріалів з Англії, але наполегливо радив їм порозумітися з чехами (з якими поляки вели збройні сутички за Сілезію) і з українцями в Галичині, пропонуючи в цих останніх переговорах своє посередництво. Він навіть пропонував ввести в Галичину антантівські війська, зокрема, у Дрогобицько-Бориславський нафтовий басейн, припинити бої, встановивши демаркаційну лінію по р. Буг-Куровичі-Ходорів-Стрий-р. Дністер. Це було не на руку полякам, які безапеляційно домагались усієї Галичини. Недарма у листі від 17 січня 1919 р. до Н. Длуського (голови дипломатичної місії Польщі в країнах Антанти) Ю. Пілсудський, проінформований графом А. Скарбеком зі Львова, обурено писав: «Ліквідувати нашу війну з русинами полковник Вейд хотів би у спосіб окупації Східної Галичини військами Антанти, а зокрема окупації Львова і Борислава», що вважав неприпустимим [9, ст. 271–272]. Отже, можливу миротворчу акцію військ Антанти Ю. Пілсудський називав окупацією. Однак суттєво «згущуючи фарби» задля тиску на Лондон, Ю. Пілсудський добився того, що вже у січні міністр закордонних справ Великобританії лорд Гардінг відкликав Вейда з Галичини [9, ст. 272].

Представники ЗУНР вели переговори з країнами Антанти, намагаючись заручитися їхньою підтримкою. Однак позиція великих держав була переважно проросійською або пропольською. Як зазначено, основним противником міжнародного визнання ЗУНР і надання їй допомоги була Франція. Вона всіма засобами підтримувала Польщу. Це була потужна підтримка, бо, за влучним виразом одного з відомих сучасних дослідників В. Ададунова, Перша світова війна перетворила Францію у наймогутнішу військово-політичну силу континентальної Європи, радикальним чином змінивши її вплив на вирішення актуальних проблем тогочасного міжнародного життя [2, ст. 257].

Після розпаду Російської імперії Франція в особі Польщі намагалася здобути собі сильного союзника насамперед супроти Німеччини, якої обидві ці країни остерігалися. Саме Франція запевняла своїх партнерів по блоку в тому, що тільки міцна Польща може стати надійним бар'єром на шляху більшовиків, вожді яких не приховували своїх намірів поширити полум'я революції на Захід. Як зазначав Ллойд-Джордж, «створення великої Польщі було одним з головних намагань французької військової стратегії» [9, ст. 273].

В українсько-польському конфлікті Франція була однозначно на боці Польщі. Прем'єр-міністр Франції Ж. Клемансо не приховував, що не може пробачити українцям «ганебного миру у Брест-Литовську» [9, ст. 267]. Він вважав, що українську національну ідею підтримує Німеччина, нагадував усім, що Австро-Угорщина та в її складі галицькі українці воювали проти Антанти (але ж воювали і поляки!), дорікав Українській Центральній Раді та Гетьманатові Української

Держави Павлу Скоропадському за союз із Берліном і запрошення німецького й австро-угорського війська в Україну навесні 1918 р.

Польське керівництво, широко розголошуючи невдоволення «необ'єктивністю» деяких американських і англійських представників, шукало заступництва у Франції. І знаходило. 21 січня 1918 р. маршал Фердинанд Фош, головнокомандувач арміями Антанти в Європі, заявив на Паризькій мирній конференції, що «необхідно реорганізувати всі союзні місії у Польщі... Інформація, що надходить від них, погляди, які вони висловлюють, доволі суперечливі. Бажано сформувати об'єднану місію, котра б зайнялася, зокрема... проблемою перекидання військ до Польщі» [9, ст. 275]. Як зазначалося, такою місією, яка почала здійснювати цю важливу військово-дипломатичну акцію Антанти у Східній Галичині, стала Міжсоюзна місія з мандатом Паризької мирної конференції під керівництвом французького генерала Юзефа Бартелемі. Його заступником був англійський полковник Ф. Сміт. Окрім того, до складу місій входили англійці: генерал А. Картон де Віарт, полковник Кінг, майор Фортем капітан Моуль; американці: капітан Д. Басс, професор Р. Лорд, поручник Фостер; французи: майор де Летоїле, капітан Ламарк; італійці: майор Стабіле, поручник Порголезі та ін. Разом із допоміжним і технічним персоналом і охороною біля 70 осіб. Згодом до Львова прибуло ще кілька місій, зокрема американська на чолі з генералом Геккером та італійська на чолі з генералом Гаджіні. Загалом місія Бартелемі мала виконати інформативне завдання, тобто досконало вивчити політичне, економічне і військове становище в Галичині, національно-культурні відносини та підготувати вичерпний звіт Паризькій мирній конференції. Водночас їй належало оцінити перспективи українсько-польської війни, чи варто її продовжувати, надавши допомогу Польщі (зокрема перекиданням до Польщі армії генерала Галлера та формуванням 2-ї польської армії з емігрантів), чи, може, домогтися порозуміння між поляками і українцями з огляду на перспективу спільних дій проти більшовицької Росії. Із Парижа через Відень і Прагу 18 січня місія прибула до Кракова. Цим же поїздом місія привезла до Польщі також 10 тис. рушниць, 100 скорострільів, 18 літаків та інші воєнні матеріали [9, ст. 275–276]. Це доволі красномовно свідчило про прихильність місії і особисто Бартелемі до польської сторони. Не приховував цього і сам генерал, дружина якого походила з польської шляхетської родини. На прийомі, влаштованому на честь місії, Начальник польської держави Ю. Пілсудський заявив, що місія їде у Львів – одвічне польське місто, і він ніколи не допустить, щоб воно потрапило в руки українців, що за будь-яких умов Львів і Дрогобич мають належати Польщі. А генерал Т. Розвадовський і в офіційному виступі, і в особистих розмовах із членами місії постійно підкреслював свою ненависть до українців, зокрема, капітанові Джонсону прямо заявив, що всіх українців «потрібно знищувати». Так ось, у відповідь на ці заяви генерал Бартелемі заявив: «Англія і Франція готові надати Польщі всіляку допомогу, щоб розділені її частини (мались на увазі кордони Польщі до 1772 р.) зрослися знову в єдину цілість» [9, ст. 276]. Протягом місяця члени місії у супроводі польських офіцерів роз'їжджали по різних місцевостях Східної Галичини, контактуючи, щоправда, переважно з польськими військовиками та населенням. Зустрічаючись мало не щодня з польськими діячами, Бартелемі, Сміт та ін. відмовилися навіть розмовляти з делегатами Української галицької армії, які прибули у Львів і серед яких був знаний старшина січових стрільців О. Букшований та прелат Ф. Бонн. Зате, прибувши до Львова, Бартелемі таємно привіз до блокованого українцями Львова зброю (14 тис. гвинтівок) та боєприпаси для оточених польських військ

[1, ст. 191]. У відповідь на протест греко-католицького митрополита А. Шептицького глава союдної місії пояснив, що амуніція призначена «проти більшовиків» (яких, до речі, і близько не було під Львовом). 4 лютого 1918 р. перекладач місії польський поручник Р. Міхаловський, інформуючи Генеральний штаб про зустрічі і переговори глави місії з генерелом Лесневським, полковником Токаржевським та іншими у Львові, писав, що польське військо в Галичині справило на представників Антанти гарне враження. Між тим, у січні – на початку лютого становище польських військ у Галичині дедалі погіршувалося. Львів був блокований українськими військами, нелегким було їхнє становище й на інших фронтах [9, ст. 277].

Перша зустріч Ю. Бартелемі з українською делегацією нарешті відбулася 2 лютого 1919 р., яку очолював полковник Іван Омелянович-Павленко. За дорученням уряду ЗОУНР та командування НКГА українські представники заявили про готовність укласти з поляками тривале перемир'я з установами демаркаційної лінії вздовж річки Сян. Переговори відбувалися у Львові, в резиденції місії – палаці Потоцьких на вулиці Коперника [7, ст. 688].

У середині лютого генерал Бартелемі разом з генералом Картоном поїхали у Варшаву, на зустріч з Ю. Пілсудським та І. Падеревським. Після повернення з Варшави, узгодивши з польським керівництвом свою позицію, Бартелемі запропонував обом воюючим сторонам укласти тимчасове перемир'я. Переговори з цього приводу 22 лютого 1919 р. розпочались у Ходорві. У військовій ситуації, яка склалася саме тоді, таке перемир'я безсумнівно було на користь поляків. Вони змогли б перегрупувати свої сили, підтягнути резерви, зокрема з Польщі, поповнити боєприпаси, яких, за свідченням польського генерала С. Шептицького, в польських військах залишилося тільки на чотири дні. Українські представники спочатку не хотіли погодитися на таке перемир'я. Але представники Антанти наполягали, поводячись при цьому, як згадував пізніше генерал М. Омелянович-Павленко, не надто тактовно. Генерал Картон гостро накинувся на галицьких представників: «Ми просили Вас припинити вогонь, а ви відповіли генеральною битвою по всьому фронту. Це що, виклик Антанті?! Вимагаємо припинити битву. На відповідь даємо п'ять хвилин!». Не краще повівся й голова місії, обравши диктаторський тон, стукаючи по столу кулаками та вимагаючи негайно припинити наступ. Генерал М. Омелянович-Павленко трохи заспокоїв гостей, заявивши, що це власне поляки, а не українці, повели наступ на кількох ділянках фронту (в районі Вовчухів, Городка, Рави-Руської). Так, українська делегація погодилася на це перемир'я. Воно розпочалося 24 лютого і тривало до 2 березня 1919 р. На всі ділянки фронту були надіслані спостерігачі місії у супроводі польських офіцерів [9, ст. 277].

25 лютого 1919 р. переговори продовжились у Львові. Сюди прибула повноважна делегація ЗОУНР, складена переважно з цивільних державних діячів, дипломатів та військовиків. До неї входили О. Бурачинський, С. Витвицький, М. Лозинський, В. Темницький, полковники К. Слюсарчук і В. Фідлер, отаман Т. Рожанківський та ін. Ю. Бартелемі від імені Паризької конференції представив проект договору про довготривале перемир'я, який складався з короткої преамбули і 12 статей. Договір передбачав припинення війни до вирішення східно-галицького питання Паризькою мирною конференцією і встановлення демаркаційної лінії. Згідно з договором, українському війську пропонувалося відійти на схід за лінію, що проходила вздовж Бугу, західними межами Львівського, Перемишльського, Бібрського повітів, далі – вздовж ріки Стрий. У такий спосіб у руках поляків залишався б Львів, а також переходив Дрогобицько-Бориславський нафтовий басейн

(що перебував дотепер у руках українців) зі значною частиною Галичини. Непорушною у Галичині мала залишатися приватна власність на землі, підприємства, шахти, банки тощо. За українцями зберігався коридор на захід, через Стрий-Лавочне. Польща зобов'язувалася продавати ЗУНР нафту [4, ст. 80-82].

Запропонований договір був несправедливим і не сприймався керівництвом ЗУНР. Заступник державного секретаря закордонних справ ЗУНР Михайло Лозинський справедливо наголошував про те, що «договір був одностороннім диктатом, який комісія на основі порозуміння з поляками рішила накинути українцям». Те, що умови, запропоновані українцям місією Бартелемі, не відповідали ні етнографічному принципу, ні військовій ситуації на фронтах у Галичині відзначав навіть англійський історик Г. В. Темперлі [4, ст. 78–81].

Чинячи тиск на українську делегацію з метою підписання договору про перемир'я, Ю. Бартелемі підкреслював, що в разі відмови з боку українців Антанта підтримає Польщу, і хоч становище на фронтах наразі є корисне для ЗУНР, та Польща незабаром зможе розпочати великий наступ, маючи допомогу відважної і добре зорганізованої армії Галлера в складі 6 дивізій [7, ст. 688].

Українська ж делегація відстоювала демаркаційну лінію по р. Сян, а на крайній випадок по тодішній лінії фронту. Але польська делегація, яку у Львові очолював граф А. Скарбек, ні в чому не бажала поступатися. Оскільки Бартелемі був проінформований українською стороною, що ЗУНР об'єдналася з УНР і створено єдину Українську державу, то він виявив бажання зустрітись з С. Петлюрою, який у той час перебував у Галичині. Головний отаман прибув до Галичини 23 лютого 1919 р., маючи намір, зустрітись з урядом ЗОУНР із командуванням Галицької армії щодо поповнення армії УНР десятьма тисячами галицьких вояків. Його урочисто вітали в Тернополі полковник Г. Стефанів, почесна варта у складі гуцульської сотні УСС та ударної чоти Тернопільського полку ім. С. Петлюри. Наступного дня він побував у Станіславові, де зустрівся з керівництвом ЗОУНР, а 26 лютого 1919 р. у Бережанах і Стрию, де увечері відвідав виставу колишнього Львівського українського театру, який тоді гастролював по містах Галичини [9, ст. 278].

С. Петлюру повідомили, що з ним бажав зустрітись керівництво місії Антанти. Для цього він 27 лютого прибув до Ходорова. Сюди ж прибуло і керівництво ЗОУНР в особі президента УН Ради Є. Петрушевича та голови уряду С. Голубовича. Приїхав також генерал Бартелемі та ще кілька членів місії [7, ст. 688]. Того ж дня відновилися тепер уже тристоронні переговори.

С. Петлюра погодився підтримати проект договору місії, вплинути на делегацію ЗУНР, якщо Антанта визнає УНР і ЗУНР і надасть їм допомогу в боротьбі з більшовиками. Останні, до речі, оволоділи вже Фастовом, Білою Церквою, Коростенем і наближалися до Житомира. Військо Директорії відходило щораз далі на південний захід. У розмовах із членами місії С. Петлюра переконував, що за умови визнання і допомоги Антанти УНР зможе разом з Польщею протистояти наступу більшовицької Росії. Він намагався через них вплинути на позицію Заходу щодо України, розуміючи, що Антанта зі своїми величезними людськими, військовими, матеріальними і фінансовими ресурсами є наймогутнішою політичною силою світу [3, ст. 168–169].

Отже, С. Петлюра радив галичанам визнати демаркаційну лінію, визначену Бартелемі. Він мав намір, який збігався у засаді з планами Заходу, примирити українців з поляками, для того щоб спрямувати Галицьку армію проти більшовиків. Але ні він, ні Захід, не знаючи добре внутрішніх галицьких проблем, не розуміли, що надто непримиренними були обидві сторони, надто багато існувало між ними взаємних образ, несправедливого відношення, ворожнечі та ненависті, особливо з

польського боку, польської нації і держави, які не хотіли визнати за українцями тих же прав, зокрема на власну державність, за яку українці боролися століттями.

Галицькі українці усвідомлювали, що вони захищають свою власну, корінну, історичну землю, мають право на встановлення своєї незалежної держави. Це мотивувало їхню боротьбу, вони були сповнені рішучості боротися за неї до кінця, не поступаючись ворогові-загарбнику ані клаптика рідної землі. Тому галичан здивувала пропозиція С. Петлюри. «Вже тоді Петлюра був готовий піти на поступки коштом Галичини, – ображено стверджував М. Лозинський, – щоб за них одержати мир з Польщею і визнання Антанти» [4, ст. 82].

Переговори С. Петлюри з місією Ю. Бартелемі закінчилися без підписання угоди. Місія вимагала від С. Петлюри тільки поступок, зокрема, переконання галичан у необхідності підписання договору про перемир'я, не обіцяючи йому нічого взамін, бо ж тоді Антанта надавала перевагу могутнішим силам Польщі та Денікіну в боротьбі з більшовиками. Ю. Бартелемі ще пробував переконати галичан, запевняючи: «З нашою допомогою ви зможете вигнати більшовиків, станете господарями на своїй території і перед Мирною конференцією не постанете з голими руками». Бартелемі навіть згадав народне прислів'я: «Помагай собі сам – той небо тобі допоможе». Сьогодні небо – це Антанта. Ваше рішення відкриє в історії нову еру. Ніколи не будете мати такої нагоди» [9, ст. 279]. Але галичани були непоступливі у справі захисту своєї споконвічної території. Адже добре розуміли, що добровільно погодившись віддати Польщі половину території Галичини та ще з нафтовим басейном, вони ніколи не повернуть її назад: Польща нізащо не віддасть. І, напевне, мали рацію, бо той же Бартелемі, як свідчать документи і західна та польська преса, постійно запевняв польське керівництво, що Антанта не має наміру «порушувати історичні та політичні права» Польщі на Галичину, зокрема і на нафтовий басейн, і що визнання тимчасової демаркаційної лінії не позбавляє Польщу права на зайняття всієї Української Галичини. Про це ж запевняв поляків перед виїздом до Ходорова й член місії американець професор Р. Лорд. Бартелемі, який не зумів добитися підписання договору про довготривале перемир'я, 28 лютого вручив обом делегаціям проект договору з двома пояснювальними записками і картою, скерував обом сторонам спеціальний меморандум із вимогою прийняти рішення до 5 березня 1919 р., бо в разі відмови, вказувалось у меморандумі, «Ви візьмете на себе надзвичайну відповідальність... супроти Мирної конференції» [7, ст. 688]. Незважаючи на тиск місії Бартелемі та бажання керівництва ЗУНР налагодити добрі стосунки з Антантою, підписати саме такий, вигідний для поляків договір про перемир'я, уряд ЗУНР відмовився.

Болісно переживав невдачу переговорів С. Петлюра. «Галичани за допомогою Омеляновича-Павленко, говорив він командирові Золочівської бригади отаману С. Шухевичу перед від'їздом в Україну, який ніколи не орієнтувався у державних справах, відкинули ці умови, хоч я і попереджав про корпус Галлера, що формувався у Франції. Коли б галицька армія була кинута на Велику Україну, знищено більшовиків і закріплено там українську владу, тоді по Києву була би прийшла черга на Львів. Тоді ж могли би зайняти Східну Галичину» [1, ст. 192]. Як бачимо, С. Петлюра надто просто собі все це уявляв і думав справді тільки про Наддніпрянську Україну.

Зовсім інші почуття висловлювала Галицька армія та українське населення. Якщо б уряд і Начальна команда погодилися на запропоновану демаркаційну лінію, то це могло б привести до катастрофи на фронті, бо стрілецьтво категорично не погоджувалося віддавати територію Східної Галичини полякам. Про це в один голос

свідчили державні та військові керівники ЗУНР [3, ст. 168–169]. Ба більше, галичани мали жаль до С. Петлюри, котрий, як писав М. Лозинський, «так виразно, як цього домагалися від Петлюри Є. Петрушевич і С. Голубович, справи не поставив і не заявив, що вдержання Східної Галичини в етнографічних границях при Українській Народній Республіці є безумовним домаганням цілої України» [1, ст. 193].

Ю. Бартелемі, повернувшись у Варшаву, а потім у Париж, інформував всіх, зокрема Верховну раду Антанти та «польську комісію», про небажання українців укладати перемир'я і рекомендував активізувати надання військової допомоги Польщі, у тому числі негайно перекинувши туди армію Галлера. Таку ж рекомендацію Верховній раді висловила «польська комісія» Паризької мирної конференції та особисто маршал Ф. Фош. Член місії англійський генерал А. Картон, теж настроєний різко антиукраїнськи, підтримав цю пропозицію, наполягаючи на наданні термінової військової допомоги Польщі. Він пропонував задіяти ще й війська Румунії або самої Антанти. Щоправда, «польська комісія» (її, нагадаємо, очолював Жюль Камбон) підготувала проект, яким пропонувала Верховній раді розглянути варіант про розмежування Галичини і Польщі етнічним кордоном (пізніше відомим як лінія Керзона). Заходами генералів Ю. Бартелемі й А. Картона до Польщі з Франції були відправлені нові партії озброєння 5 млн набоїв, 1 400 карабінів, 10 000 багнетів, 163 скоростріли, а з Італії 20 млн набоїв і 200 автомобілів [9, ст. 281].

Засоби масової інформації країн Західної Європи, зокрема Франції та Англії, використали провал місії Ю. Бартелемі для формування антиукраїнських настроїв у суспільстві. З іншого боку, чимало прихильних до української справи політиків вважало, що керівництву ЗУНР варто було прийняти пропозицію місії Ю. Бартелемі, зберегти і змінити українську державність хоч би на частині Галичини. Такі міркування властиві частині дослідників і сьогодні. Але їх ще тоді заперечив дипломат М. Лозинський, зазначивши, що прийняття проекту Ю. Бартелемі не врятувало б українську державу ні від Польщі, ні від більшовицької Росії [4, ст. 84].

Вважаємо, що М. Лозинський мав рацію. За тодішньої військово-політичної ситуації в краї, враховуючи глибокі патріотичні настрої населення та армії, орієнтовуючись на усталені норми міжнародного права, проголошені В. Вільсоном демократичні засади перебудови Європи, керівництво ЗОУНР і командування Української галицької армії прийняли правильне рішення. Шанси на успіх цієї лінії політики тоді були, тому їх належало використати.

На початку березня 1919 р. голова уряду ЗОУНР С. Голубович надіслав керівництву країн Антанти радіограму, у якій зазначив, що місія Ю. Бартелемі у своїй діяльності та пропозиціях враховувала інтереси лише польської сторони, маючи очевидний намір половину території Галичини віддати Польщі, яка навряд чи її б колись повернула. У телеграмі зазначалося, що незважаючи на щире бажання українців жити у мирі зі сусідами, вони мусять захищатися. С. Голубович пропонував надіслати в Галичину іншу, неупереджену місію. Тоді ж, 2 березня 1919 р., українські війська знову перейшли у наступ. Протягом першої половини березня Львів був остаточно заблокований, деякі успіхи простежувалися й на інших фронтах. Це справило враження на Антанту, спричинивши серед її керівництва тривогу. Зривався намір Антанти щодо окупації всієї Галичини Польщею. До того ж Червона армія, відтісняючи війська С. Петлюри, наближалася до кордонів Галичини, могла вступити у її межі, тобто міг утворитись союз між ЗОУНР і Радянською Росією [9, ст. 281].

У Парижі 5, 8 і 11 березня 1919 р. одержали тривожні телеграми від місії Нуланса, яка згідно з рішенням Верховної ради від 24 січня 1919 р. перебувала у Варшаві.

Нуланс повідомляв, що становище поляків в Українській Галичині критичне, особливо в районі Львова. Про це ж 12 березня доповів «польській комісії» і генерал Ю. Бартелемі, додавши, що, коли в найближчий час Польщі не надати допомогу, то Львів візьмуть українці. А втрата Львова, писав Ю. Бартелемі, викличе в Польщі надзвичайний ефект і буде сприйнята як поразка Антанти». Для підсилення враження він наголошував, що втрата Львова «посилить позиції більшовиків і німецьких агентів, які підпільно діють у Східній Галичині». Ю. Бартелемі, напевне, мав на увазі кільканадцять австрійських офіцерів, які справді служили в УГА. Він знову наполягав на відправці армії Галлера до Польщі [9, ст. 283].

Керівництво Антанти на той час, відмовившись від демагогічних заяв про безсторонність, справедливість тощо, які раніше виголошувалися для світової громадськості, явно стало на бік Польщі. Маршал Ф. Фош, виступаючи ще 25 лютого 1919 р. на Верховній раді Антанти, розкрив усі карти. Він висунув розгорнутий план інтервенції сил Антанти проти більшовиків, які становили найбільшу загрозу для Заходу, запропонувавши об'єднати сили Антанти, а насамперед польські війська з російськими білогвардійцями під спільним командуванням. «Коли б це було зроблено, 1919 рік був би свідком кінця більшовизму, як 1918 рік був свідком кінця прусацтва», – заявив Фош. Отже, на перший план у політиці Антанти знову висувалася загроза більшовизму і німецької небезпеки.

Важливим напрямом дипломатичних зусиль ЗУНР була участь у роботі Паризької мирної конференції, яка стала ключовим міжнародним форумом, на якому вирішувалася повоєнна доля Центрально-Східної Європи після Першої світової війни [6]. Одним із важливих, хоча й не першочергових, питань порядку денного було майбутній статус Західно-Української Народної Республіки. Представники ЗУНР прагнули використати конференцію для міжнародного визнання своєї держави та легітимації контролю за територією ЗУНР. Діяльність делегації ЗУНР на Паризькій мирній конференції мала особливе значення. Українські дипломати подавали меморандуми, проводили зустрічі з представниками великих держав та намагалися вплинути на рішення щодо Східної Галичини. Українська делегація апелювала до принципу національного самовизначення, проголошеного Вудро Вільсоном у його «чотирнадцяти пунктах». Основними аргументами делегації ЗУНР були етнічна більшість українського населення у регіоні; право української нації на створення власної держави; нелегітимність польських претензій на Галичину як споконвічну українську територію та ін. Незважаючи на аргументацію української делегації, провідні держави Антанти, зокрема, Франція та Велика Британія, зайняли пропольську позицію. Польща розглядалася як важливий елемент системи стримування більшовизму в Європі.

Як зазначалося, особливу роль відігравала підтримка Польщі з боку Франції, яка бачила в ній стратегічного союзника на сході. У ході конференції було ухвалено низку рішень. Так, результатом Паризької мирної конференції стало прийняття рішення, за яким у 1919 р. Галичину передано під тимчасову адміністрацію Польщі; передбачалося надання регіону автономії; остаточне рішення відкладалося на майбутнє. У 1923 р. Рада послів Антанти остаточно визнала Українську Галичину частиною Польщі, що означало дипломатичну поразку української сторони. Поразка ЗУНР на Паризькій мирній конференції була зумовлена низкою чинників, зокрема відсутністю єдності українського політичного представництва; слабкістю міжнародної підтримки; геополітичними інтересами великих держав; військовими поразками ЗУНР у війні з Польщею; страхом Антанти перед поширенням більшовизму. Попри негативний результат, участь ЗУНР у Паризькій мирній конференції

мала важливе значення, зокрема українське питання було винесене на міжнародний рівень; сформовано досвід дипломатичної боротьби; закладено підґрунтя для подальших міжнародних ініціатив українців.

Дипломатична діяльність ЗУНР мала важливе значення. Попри обмежений успіх, вона заклала основи української дипломатичної традиції; сприяла формуванню міжнародного дискурсу щодо українського питання; була важливим етапом боротьби за державність у ХХ ст., стала важливим досвідом для подальших поколінь українських дипломатів.

Отож дипломатична діяльність ЗУНР була важливим етапом у становленні української зовнішньої політики. Хоча вона не призвела до міжнародного визнання незалежності, її досвід є важливим для розуміння розвитку української дипломатії та міжнародного становища України в період після Першої світової війни. У складних умовах після Першої світової війни ЗУНР намагалася утвердити себе як незалежну державу на міжнародній арені. Вивчення цього досвіду дозволяє краще зрозуміти механізми формування української дипломатії та причини її обмеженого успіху.

Історичний досвід дипломатичної діяльності ЗУНР дає низку важливих уроків для сучасної України та будь-якої держави, яка виборює міжнародне визнання і підтримку. Одним із ключових чинників стала проблема запізненого міжнародного визнання. Як зазначалося, попри активні дипломатичні зусилля, зокрема участь у Паризькій мирній конференції, ЗУНР не змогла здобути своєчасної та чіткої підтримки з боку держав Антанти. Це значною мірою зумовлено геополітичними пріоритетами великих держав, які розглядали Польщу як стратегічного союзника у Східній Європі, а також внутрішніми чинниками – недостатньою координацією зі ЗУНР та слабкою інституційною присутністю української дипломатії на міжнародній арені. Наслідком цього стала втрата дипломатичних позицій і поступова міжнародна легітимізація польського контролю над Галичиною. Так, історичний урок полягає в тому, що міжнародне визнання необхідно здобувати швидко, системно і проактивно, поєднуючи дипломатичні зусилля з урахуванням геополітичних інтересів ключових суб'єктів міжнародних відносин ще до того, як ситуація перетвориться на «факт на землі».

Важливим історичним уроком дипломатичної діяльності ЗУНР є усвідомлення того, що геополітичні інтереси провідних держав можуть переважати задекларовані принципи міжнародного права. Попри реалізацію українцями права на самовизначення, держави Антанти віддали перевагу підтримці Польщі як стратегічного союзника у Східній Європі. Така позиція була зумовлена прагненням сформувати стабільний регіональний баланс сил і створити бар'єр проти поширення більшовизму. Відтак, досвід ЗУНР засвідчує, що в міжнародній політиці апеляція до принципів справедливості та права є недостатньою без урахування інтересів ключових суб'єктів міжнародних відносин і здатності інтегрувати власні цілі у ширший геополітичний контекст.

Не менш показовим є історичний урок недостатньої координації між західно-українським і наддніпрянським державотворчими проєктами. Формальне об'єднання ЗУНР з УНР мало значний символічний ефект, однак не супроводжувалося належним рівнем політичної, військової та дипломатичної інтеграції. Відсутність єдиного центру ухвалення рішень і узгодженої зовнішньополітичної лінії суттєво послабила позиції української сторони на міжнародній арені. Це дозволяє зробити висновок, що внутрішня консолідація та стратегічна узгодженість дій є необхідною передумовою ефективної дипломатії.

Окремої уваги заслуговує обмеженість інформаційно-пропагандистської діяльності ЗУНР. Українська дипломатія не змогла належно забезпечити репрезентацію власної позиції у міжнародному інформаційному просторі та вплинути на

формування громадської думки в країнах Заходу. Як наслідок, українське питання залишалося недостатньо зрозумілим і периферійним для тогочасних суб'єктів міжнародних відносин. Це актуалізує значення інформаційної дипломатії, яка охоплює роботу з медіа, публічною думкою та міжнародними комунікаційними платформами.

Вагомим чинником, що впливав на дипломатичні позиції ЗУНР, був військовий аспект. Поразки у війні з Польщею суттєво послабили переговорні можливості республіки та знизили її суб'єктність у міжнародних відносинах. Історичний досвід засвідчує, що дипломатія значною мірою спирається на реальний баланс сил, а тому ефективна обороноздатність і військові успіхи є важливими інструментами посилення міжнародних позицій держави.

Ще одним суттєвим недоліком дипломатичної діяльності ЗУНР була обмежена мережа міжнародної підтримки. ЗУНР фактично не змогла сформувати стійку систему союзницьких відносин, що призвело до її ізоляції у вирішальний період. У цьому контексті особливої ваги набуває необхідність формування широких коаліцій підтримки і на регіональному, і на глобальному рівнях, з урахуванням довгострокових інтересів партнерів.

Отже, історичний досвід дипломатичної діяльності ЗУНР переконливо демонструє, що навіть за наявності правових і моральних підстав захист та утвердження державності неможливі без поєднання ефективної дипломатії, військової спроможності, внутрішньої єдності, розгалуженої системи союзів та чітко сформульованої стратегії зовнішньополітичної діяльності.

#### Список використаних джерел

- 1 Литвин М. Р. Проект «Україна». Галичина в Українській революції 1917–1921 рр. / худож.-оформлювач О. Д. Кононученко. Харків : Фоліо, 2015. С. 191.
- 2 Литвин М. Українсько-польська війна 1918–1919 / Ін-т українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України, Ін-т Схід.-Центр. Європи. Львів : [б.в.], 1998. С. 258.
- 3 Литвин М., Науменко К. Історія ЗУНР. Львів : Інститут українознавства НАНУ ; Видавнича фірма «ОЛП», 1995. С. 168–169
- 4 Лозинський М. Галичина в рр. 1918–1920. Відень, 1922. С. 78–81.
- 5 Павлюк О. Боротьба України за незалежність і політика США (1917–1923). Київ, 1996. С. 45.
- 6 Симоненко Р. Г. ПАРИЗЬКА МИРНА КОНФЕРЕНЦІЯ 1919–1920 URL: [http://www.history.org.ua/?termin=Paryzka\\_myrna\\_1919](http://www.history.org.ua/?termin=Paryzka_myrna_1919) (останній перегляд: 23.03.2026).
- 7 Симоненко Р. Г. БАРТЕЛЕМІ МІСІЯ. *Енциклопедія історії України* : Т. 1: А-В / редкол.: В. А. Смолій (голова) та ін. ; НАН України. Інститут історії України. Київ: В-во «Наукова думка», 2003. 688 с.: іл. URL: [http://www.history.org.ua/?termin=Bartelemy\\_misiia\\_1919](http://www.history.org.ua/?termin=Bartelemy_misiia_1919) (останній перегляд: 23.03.2026).
- 8 Тищик Б. Й., Бойко І. Й. Історія держави і права України : акад. курс : підручник. Київ : Ін Юре, 2015. С. 498.
- 9 Тищик Б. Й. Західно Українська Народна Республіка (1918–1923). Історія держави і права. Львів : Тріада плюс, 2004. С. 266.

#### References

1. Lytvyn, M. R. (2015). *Project «Ukraine»: Galicia in the Ukrainian Revolution of 1917–1921*. Kharkiv : Folio.
2. Lytvyn, M. (1998). *Ukrainian-Polish War of 1918–1919*. Lviv : Ivan Krypiakevych Institute of Ukrainian Studies of the National Academy of Sciences of Ukraine, Institute of East-Central Europe.

3. Lytvyn, M., Naumenko, K. (1995). *History of the West Ukrainian People's Republic*. Lviv : Institute of Ukrainian Studies of the National Academy of Sciences of Ukraine ; Publishing Firm «OLIR».
4. Lozynskyi, M. (1922). *Galicja in the Years 1918–1920*. Vienna.
5. Pavliuk, O. (1996). *Ukraine's Struggle for Independence and U.S. Policy (1917–1923)*. Kyiv.
6. Symonenko, R. H. *Paris Peace Conference of 1919–1920*. Retrieved from [http://www.history.org.ua/?termin=Paryzka\\_myrna\\_1919](http://www.history.org.ua/?termin=Paryzka_myrna_1919) (accessed: 23.03.2026).
7. Symonenko, R. H. (2003). *Barthélemy Mission. Encyclopedia of the History of Ukraine : in 10 vols.* / ed. board: V. A. Smolii (ed.-in-chief) et al. Kyiv : Naukova Dumka. Retrieved from [http://www.history.org.ua/?termin=Bartelemi\\_misiia\\_1919](http://www.history.org.ua/?termin=Bartelemi_misiia_1919) (accessed: 23.03.2026).
8. Tyshchuk, B. Y., Boiko, I. Y. (2015). *History of the State and Law of Ukraine: Academic Course: Textbook*. Kyiv : In Yure.
9. Tyshchuk, B. Y. (2004). *West Ukrainian People's Republic (1918–1923). History of State and Law*. Lviv : Triada Plus.

### **DIPLOMATIC ACTIVITY OF THE WEST UKRAINIAN PEOPLE'S REPUBLIC: HISTORICAL AND LEGAL ASPECTS**

***Ihor Boyko\**, *Borys Tyshchuk\*\**, *Ivan Kovalchuk\*\*\**, *Maxim Strygun\*\*\*\****

*\*Ivan Franko National University of Lviv,  
1, Universytetska Str., Lviv, Ukraine, 79000,  
e-mail: boyko.ist@ukr.net*

ORCID ID: 0000-0001-8444-6787

*\*\*Ivan Franko National University of Lviv,  
1, Universytetska Str., Lviv, Ukraine, 79000,  
e-mail: borys.tyshchuk@lnu.edu.ua*

ORCID ID: 0000-0002-3749-9613

*\*\*\*Vinnytsia National Technical University,  
95, Khmelnytske Shose Str., Vinnytsia, Ukraine, 21021,  
e-mail: ivankovalchuk@vnu.edu.ua*

ORCID ID: 0009-0007-7467-5317

*\*\*\*\*Ivan Franko National University of Lviv*

*1 Universytetska St., 79000, Lviv, Ukraine*

*e-mail: maxim.strygun@gmail.com*

ORCID ID 0009-0000-6799-7843

The article reveals the specific features of the diplomatic activity of the West Ukrainian People's Republic (WUPR) in 1918–1923, its main directions, achievements, and reasons for failure. The international context in which Ukrainian diplomacy operated is analyzed, in particular the influence of the Entente states, Poland, and other actors of international relations. Special attention is paid to the participation of the WUPR in the Paris Peace Conference and the activities of its foreign diplomatic missions.

It is noted that a special role was assigned to the diplomatic activity of the WUPR, which constituted an important component of its state-building process and its struggle for international recognition in the context of the postwar redivision of Europe. It unfolded within a complex geopolitical environment shaped by the consequences of the First World War and the formation of a new system of international relations. The main goal of the WUPR's foreign policy was to achieve international recognition of state independence, ensure territorial integrity—primarily with

regard to Eastern Galicia—secure the support of great powers in its confrontation with Poland, and establish political and economic relations with other states.

It is emphasized that the WUPR delegations sought to prove the right of Ukrainians to self-determination and state independence. Their primary objective was to obtain recognition of statehood and prevent the transfer of Eastern Galicia to Poland. The WUPR established diplomatic missions in a number of European countries, including Austria, Germany, Hungary, Czechoslovakia, Italy, and others. These missions performed the functions of representing state interests and seeking international support. Above all, the leadership of the WUPR attempted to use diplomatic means to secure recognition of the Ukrainian state by the Western world and to overcome international isolation.

It is demonstrated that an important direction of the WUPR's diplomatic efforts was its participation in the Paris Peace Conference, which became the key international forum where the postwar fate of Central and Eastern Europe after the First World War was decided. One of the important, though not primary, issues on the agenda was the future of Eastern Galicia and the status of the West Ukrainian People's Republic. Representatives of the WUPR sought to use the conference to achieve international recognition of their state and to legitimize control over Eastern Galicia. The activities of the WUPR delegation at the Paris Peace Conference were of particular importance. Ukrainian diplomats submitted memoranda, held meetings with representatives of the great powers, and attempted to influence decisions regarding Eastern Galicia. The Ukrainian delegation appealed to the principle of national self-determination proclaimed by Woodrow Wilson in his "Fourteen Points." The main arguments of the WUPR delegation included: the ethnic majority of the Ukrainian population in the region; the right of the Ukrainian nation to establish its own state; the illegitimacy of Polish claims to Eastern Galicia. Despite these arguments, the leading Entente powers—primarily France and Great Britain—adopted a pro-Polish position, as Poland was viewed as an important element in the system of containing Bolshevism in Europe.

It is noted that France's support for Poland played a particularly significant role, as it regarded Poland as a strategic ally in the East. During the conference, a number of temporary and compromise decisions were adopted. Thus, as a result of the Paris Peace Conference, a decision was made in 1919 to transfer Eastern Galicia under the temporary administration of Poland; the region was to be granted autonomy, while the final decision was postponed. In 1923, the Council of Ambassadors of the Entente definitively recognized Eastern Galicia as part of Poland, which marked a diplomatic defeat for the Ukrainian side. The failure of the WUPR at the Paris Peace Conference was conditioned by a number of factors, including the lack of unity in Ukrainian political representation, weak international support, the geopolitical interests of the great powers, military defeats of the WUPR in the war with Poland, and the Entente's fear of the spread of Bolshevism. Despite the negative outcome, the participation of the WUPR in the Paris Peace Conference was of great importance, as the Ukrainian question was brought to the international level, experience in diplomatic struggle was gained, and the groundwork for further international initiatives of Ukrainians was laid.

*Keywords:* WUPR, diplomatic activity, diplomatic representation, international relations, Paris Peace Conference, Galicia, Ukrainian statehood.

*Стаття: надійшла до редакції 10.04.2026  
прийнята до друку 16.04.2026*